

Qesê aqılı, ya ki qesê verê feki?

Memed Karêr

Memed Gülmezi nostê ho de (Niade, nostê Memed Gülmezi: *Sarê Dêrsimi rê jê çeketu kamiye derzenê*, 15ê Nisane 2008, Dersim Forum) qalê nostê Dr. Zilfi Selcani ki kerdo, şaxsê dey de do ve barê miletê ho ro. Pôşti miletê ho nêdano, ilimdaranê ho nêdano, verva cı vezîno. Torzê sone kerdo, do ve lînga ho ro. Zazaki, zono ke M. Gülmez qesey keno namê deyo. Zazaistan ki, mîntiqawa ke tey Zazaki qesey beno namê uzayo.

M. Gülmez heto zu ra zovina keşi rê vano "*Sarê Dêrsimi rê jê çeketu kamiye derzenê.*" heto bin ra ki eve ho zê çeketu kamiye derzeno.

Ala reê sifte M. Gülmezi ra pers kerime, hata nîka miletê ma rê çond teney "kami" zê çeketu destê? Uyo ke tî çeketunê aê binu kena tomete, ala reê çeketunê ho bimore! Tu vizêri ra ve nîka çond çeketi vurnay, ala reê ho ra pers ke! Ma taxvin keme ke, tî ve onbaşiyê ho Yaşar Kayay ra eve na tore meste bêro senê çeket ma rê derzenê. Çeketê ma beliyoy, ma çeketê miletê ho keme pay.

Ala taê çeketê ke M. Gülmezi hata nîka vurnê bimore:

Çeketo virên: çeketê huyo virên Kürtçênia. Çıqaşi ke ewro verva Kürtçêni dero ki, dêmake waxtê Kürtçênia ho de zonê ho koto ra taê çî ser, inu besenêkeno caverdo. Mesela namo Kirmanc: na name, Elevi vo, Suni vo, aê ke Kürtçe (Heře-weře) qesey kenê inu rê ki vazîno. Munzur Çemi na name rîndek kerdo araze. (Niade: Dersim de Alevilik, pêri yayınları, 1. baskı: İstanbul 1999, s. 275-276)

Ťa de wazon ke tene qalê kîtavê M. Gülmezi bikerine, ala raştia xeylê çiyoy xelet caverdo, ya ki canêverdo? Niade kîtavê ho "*Dêrsim ra ve Dare Estene Seyit Rıza, zed yayın: 7, 1. baskı: Kasım 1996*", önsöz:

"Bu çalışmayla Seyit Rızayı yüceltmek istediğim kimilerince iddia edilebilir. Kesinlikle öyle bir amacım yoktur. Çünkü yaşadığı dönem, koşullara göre seçtiği mücadele ve yaşam biçimiyle yücelmesini bilmiş; saygın Kürt liderleri arasında yerini alarak, adını tarihe yazdırmıştır."

Yanê vato: beno ke taê ida kenê ke, mı ve na gurenaisê ho wasto ke caê Sey Rızay berz kerine. Fikrê de mîno henên qe çîno. Çike ey dewrê ho de; sertunê i waxti ra gore, seveta miletê ho sare dardo we, weşıya ho aê ra gore ramita, caê ho biyo berz. Eve na tore wertê liderunê Kurdu de caê ho gureto, namê ho tarix de noşıyo.

Na kîtav eve yardimê Munzûr Çemi, eve Zazaki nosto. Teşîrê Munzûr Çemi beliyoy. Eve qeydê Kurdkî nosto. Sufikşî cia nostê, ni ki qeydê Zazaki rê ters kunê. Misali (niade pelge 7-8): *...çî hal der ime? Rasta ho: ... çî hal derime? ... tarixê xo ser o eve xo vindê... Rasta ho: ... tarixê xo sero eve xo vindê... uab. " ...mı dest kerd cı ke na kîtav hazır kerine..."* ki, qesê Kurdkî "dest pêkırın..." ra çarno ra Zazaki. Ma de dest kenê dianê postê turaqi. Gune eve zovina vatene bivatêne. Sima ke kîtav wend na qesu ki vinenê: *"... Ez inû têdine rê zof sıpas ken. Rasta ho: Ez inu têdine rê berxodariya ho van, ya ki "Î pêro berxodar vê." Ez bawer nêken ke hile bikero (pelge 107).* Rasta ho: Ez inam nêken ke hile bikero.

Sima ke pelge 12ye wende vinenê ke Kirmanciye mana welatê Kurdu de vata: na kîtav de Sey Rızay Alişêr Efendi ra vato "*Kirmanciya teveri Dêrsim ra bêxever a. Çıqaşi ke sima bese kerd, xevere Kirmanciye dê, ma rê ordim birusnê.*" Pelge 161 de ki vato *"... Dêrsim de giraniya Sey Rızay biye. Kirmanciya uzay, feqir û fiqaronê uzay, o, her tim zê şiyey xo rê divi û qewil kêrdiv."* Na kîtav de, nostena M. G.y ra gore, Kirmanciye namê welatê Kurdu, Dêrsim ki parçê de Kirmanciyo.

Çeketê diine: M. Gülmezi çeketê huyo virên ke dirno, çeketê diine, çeketê Kızılbaşêni kerdo pay. Taê onbaşiyunê M. Gülmezi niado ke "Kızılbaş" qeso de Tırkiyo, nafa na "Kızılbaş" çarno ra Zazaki ke, M. Gülmezi rê tenê wes biêro. M. G. cokaro vano "Ma Saesurime". Hama oncia ki tî rînd imisê zonê ma nêbeno. Zon kulturî ra cia niyo, girediyê kulturio. Kultur ra gore mana dina cı. Çıqaşi ke itîqatê ma ve itîqatê Sa İsmailî ra şiyoy ro zumîni, teferuatê ho ki estê. Ma eve zonê Sa

İsmaili Tırki nê, eve zonê ho mînete keme, cem gire dame. Ma de Gaخان esto, inu de çino. Miletê ma deyme ho ra Kızılbaş, ya ki Saşesur nêvato.

Kulturê ma de ke saşesur vake, yeno a mana ke, rengê sarî suro. Nino a mana ke paço sur pa giredo. Yê Kızılbaş, Tırki de mana de ho esta; zomonê eskerê Sa İsmaili sarê ho eve paç, ya ki eve pêskira de sure pisto, cokarao inu ra heni vato. Hama eskerê ma ke Dewleta Osmani de do ve pêro, sarê ho çıqaşi ke piste viyo ki, eve paço de sur piste nêviyo; a mana paçê suri ma de çineviya. Heto bin ra ki pîrên u tumonê sipey pîra viyê. Ma ra sarê keşi sur nêviyo ke, vazê Saşesur. Mî ve ho Memed Gülmez ve Yaşar Kaya ra diyê, hama sarê ho toa sur niyo. Haq keşi hondê sas nêkero.

M. G. gereke itîqatî wertê politika ra mekero. Eke politika keno, politika zovînawa. Ez qarşê politika dey nêben tavi, hama hetê politika ra ki çîyo ke mî rê xelet ame, eve usilê demokrasiye kritik ken, na heqa mîna.

Çeketê hirine: onbaşunê M. Gülmezî cî rê çeketêna destu ke, eve çeketê huyê diine ra têvera pay kero. Na çeketê huyê hireine çeketê Dersimcênio.

Na Kürt, Kızılbaş, Dersim, ma rê qesê de newey niyê; naynu mîletê ma rew ra ki heşîyo pê, zoneno. Ni qesey ma rê xam niyê. Tertelê Şîx Saidî de, hukmatê Tırki çê Hüseyin Doğanî temey kerdê, rusnê Dêrsim. Î ki amê axlerê Dêrsimî kerdê top, cî rê dare de vînetê, namê Ali, Mihemedî, namê İmam Uşênî cî rê dekerno; zê Memed Gülmezî vato "Ma Elevime, Zazay Şiafiyê. Pöştî cî medê, biêrê bierzê Paloy ser. (niade: Cemal Taş, Roê Kırmancıye, pelge 26)." Eve propaxanda Elevênî, eve propaxanda Dêrsimcênî mîletê ma verdo pê. Hukmatî ke eve na tore karê ho do ve hal kerdene, 13 seî ra tepia nafa ki do ve Dêrsimî ro. Dêrsimî rê '38 no ve ro.

1925 de, ta ra ke taê eve tîz kerdene çê Hüseyin Doğanî (Doğan dede) şiyê esto Zazu ser, Boî ra ap Uşênê Demenîzî mî rê nîa qesey kerdî vi:

"İnu dota vato 'Ero domonê verê çemê Harçîkî, sîma heni bîkerê! Ewro sîra mawa, meste sîra simawa.' Raştîa ke qesa mordemeku vezîye. Ma neqîme ke hata ve çê Haqî neqîme."

Tırki, waxtê Dewleta Osmani ra nat her waxt eve vasita Qızılbaşênî, eve vasita Bektaşênî mîletê ma xapîto. Waxtê Urîşî de ki Hacı Bektaşî ra murşîdî rusnê Dêrsim. Axlerê Dêrsimî kerdê top berdê Erzîngan, hukmatê ittîhatçîu oncia cî rê bektaşî rusnê ke, qarşiyê Urîşî vînderê (niade oncia kitavo corên, pelge 27).

Tırk politikacıyo, Tırk dalavereciyo (tavi mî ke Tırk vake Tırkunê politikacıu rê, Kemalîstî rê van), eke ame ve hesav beno Elevî, hesav nêame ki beno Sunî. Lînga huya züye Elevênî seroa, züye ki Sunênî seroa. Elevîu ke zor kerd lînga huya Sunênî gurêneno, Sunîu ke zor kerd ki lînga huya Elevênî gurêneno. Heni eve u tore pay ra vîndeno. Eke heni mekero, besenêkeno pay ra vîndero. Cokaro Atatürk Dêrsim de Elevîyo (vîrênunê ma ra gore henîo), wertê Tırkunê Sunîu de, wertê Kurdu de ki Sunîyo. Çîke medresê Naxşibendîu qapa nêkerdê (mesela, medresa Naxşibendîu yê Bitlîs/Norşînî), zavîyê Elevîu kerdê qapa. Qırkerdoxê Zazaunê Sunîun u Zazaunê Elevîuno, hama seveta Tırkunê Elevîu xeleskaro.

Yê ma, gereke politika mawa de rînde bîvo, eve dewrêşênî ma nêşkîme ke mîletê ho bîxelesnîme. Memed Gülmez ve Yaşar Kayay ra ke wazenê dewrêşênî bîkerê, zê ap Zekiyê Alîzî şêrê, ho rê Kemerê bîmbareki de vîndê, xîzmeta ho heni bîkerê. U waxt her kes cî ra has keno. Dîn ve politika ra gereke têwerte ra nêvê. Ma ça hukmatê Tırki ra vame dewlete eve dîn idare mekero, eve qeydê hukukî idare kero. Çîke dîn ke kot wertê politika, peynîye de xezev pêda beno.

M. G. vano *"Piyê Kemal Burkay Kırdaşkî qesey kerdêne, moa ho Kırmancı qesey kerdêne."* Çîqaşi ke kitavê ho de Kırmancıye mana welatê Kurdu de vata, ta de na qesê "Kırdaşkî" u "Kırmancı" mana zovîna zovîna zonî de vatê. Heya nî qesey ma de vazînê, hama taine ra gore ki qesê de xeletîê. Çîke Kırdaşkî, Kırmancı namê zu zonîo. Namê zonê Kurdu. Çîturi ke Zazakî, Dîmilki namê zu zonîo. Vatena taê isonê ma toay nêvurnena. Çîke dîna, Kurdu eve namo Kırmanc/Kurmanc nas kena. Namu Kurd, peê coy no ve inu ra, inu ki qewîl kerdo. Dîna, ma ki eve namê Zazay nas kena. M. G. ve onbaşunê ho ra çıqaşi ida kenê bîkerê, çıqaşi ke taê sairunê ma lawîkunê ho de namo Kırmanc dardo we ki, nêşkinê tarîx bîvurnê, nêşkinê namo ke seveta zovîna mîletu vazîyo ey werte ra wedarê, bîyarê teyna namê ho kerê.

M. G. vano:

Waxtê ame çepçiyê tırku amey vake „Dêrsim sembolê qewğa u sare wedarden." Namê sosyalizmê Tırku ra, Dêrsim de govenda Tırki kaykerde.

M. G. nia vano, hama namê Bektaşunê (Qızılbaşunê) Tırku ra eve ho ki Dêrsim de govenda Tırki kay keno. Govenda Tırk u Kurdi eve çeketunê newu ki oncia devam kena. Bektaşi, Qızılbaşi deyme qalê miletê Zazay nêkenê, fekê ho ke bi we "Türk, Kürt, ya ki Kürt Alevi" vanê.

M. G. raa bine vano:

"Nejdiyê vişt serro, dadesê mordemi vejıye meyda vanê, Namê Welat Dêrsim niyo Zazao... Kar u gure caverdo, Dêsim re heqeret kenê, inkar kenê, eve zurr u pola husku soznenê ro Dersimucu."

Na qesa raste niya, kes namê Dêrsimi inkar nêkeno. Namê Dêrsimi nê, namê miletê Dêrsimi Zazao. Kırdasê Dêrsimi ki ma Zaza name kenê, ho ki Kırmanc name kenê. Ța ra beliyo ke namê mao rast Kırmanc niyo.

Xal Çekleri dewa Pilemuriye de Pir Sultanu ra Pir Memed Çeliki de qesey kerdo (Niade Zaza forum: tarih, etnoloji, kültür, siyaset. www.zazaki.de ra, 13.12.2007):

(...)

X. Ç. : Siz bu bölgede Kırmancılar'la içiçe yaşıyorsunuz. Kırmancılar kimlerdir, onlarla ilişkileriniz nasıl?

P. M.: Kırmancılar Süriye'den gelmediler ve Hz. Hüseyin'in düşmanlarıdır.

X. Ç. : Siz belki de Khurrmançlar'ı (Şafii Kürtler'i) kast ediyorsunuz! Ben yanibaşınızdaki köylerde yaşayan komşularınızı, Kırmancılar'ı (Alevi Zazalar'ı) kastediyorum.

P. M.: Yooo! Bizimkiler Zaziklerdir, Zaza'dırlar. Bizimkilere biz Zaza diyoruz, bizim dilimiz Zazaca, şo-bê. Kırmancılar Here-Were konuşurlar. Bu Dersim bölgesinde yaşayanlara biz Zaza diyoruz. Aslında bunlara Zazis deniliyor. İran'dan gelmeler. Herhalde oradaki dağlarda da hala yaşayanları var. Onun için bunlar Ehli Beyti seven kişilerdir, Alevi toplumdurlar, Sünnileşmediler. İran'da bunları Sünnileştirmek istediler, bunlar da Sünnileşmemek için İran'dan kaçıp dağlara, Dersim yöresine geldiler. Şiiler de Ehli Beyt'i seven kişilerdir, fakat Şiiler Sünnileştiler. Biz Hızır ayında oruç tutarız, onlar ise Ramazan ayında otuz günlük oruç tutarlar..

(...)

Zazakiyê ho niaro:

X. Ç. : Sıma naza eve Kırmancu ra têwerte derê. Kırmanci kamiê, mavênê sıma çiturio?

P. M. : Kırmanci Suria ra amê, dismenê Hezreti Uşênîê.

X. Ç. : Tı belkia Kırmancu (Kurdunê Şiafiu) rê vana! Ez Kırmancê ciranê sımaê ke (Zazaê Elevi) dewinê dormê sıma derê inu rê van.

P. M. : Nêêê! Yê ma Zazikiê, Zazaê. Yê ma rê ma Zaza vame, zonê ma Zazakiyo, ço-bê. Kirmanci Here-Were qesey kenê. Na sarê Dêrsimi ra ma Zaza vame. Raştiye de naynu ra Zazis vanê. İran ra amê. Ezvan naynu ra taê hona i kounê uzay de estê. Cokaro ni Ehli Beyti ra has kenê, Eleviyê, Sunêni qewil nêkerde. İran de wast ke naynu Suni kerê, naynu ki nêwast ke Suni vê, remay amey kou, amey na Dêrsim. Şii ki Ehli Beyti ra has kenê, hama Şii bi Suni. Ma, asma Xıziri de roze cême, i ki asma Ramazani de hiris roze roze cênê...

Dı misalu ki isonê maê Dêrsimi ra bîdine:

Mı ve zu olvozê de Bomesorızi ra Mazgerd de niazni Xeyzana Demenize de qesey kerdi vi (25.08.2008). Niazni Xeyzane 80 seê de viye, binê meitu ra xeleşiya. Ma rê meselê '38i ke qesey kerdi, ma tenê ki namê zonê ma sero qesey kerd:

(...)

M. K. : Ez çiyêna to ra pers kerî, mesela namê her mîleti esto.

N. X. : Heya.

M. K. : Namê zonê her mîleti esto.

N. X. : Heya.

M. K. : To ra gore namê na mîletê ma çiko, vanê kamızı mîlet?

N. X. : Bıra namê na mîletê ma, niade nika vatena mı gore vanê "Alu, Demenu, Heyderu ni hiremena bıray viyê, nê nê Sondalu Sondalu ni çor bıray viyê cêra biyê.

M. K. : Yanê name, tı vana aşiru ser dariyo we?

N. X. : Heya.

M. K. : Namê na zonê ma çiko?

N. X. : Ma zonê ma, Dımilki vanê.

Mı niazni Xeyzane ra zu-dı heftey ra avê (Axustose 2008), Birmu ra lazê Aliyê Mursaê Dewrêşi Ap Xıdiri de ki namê mîletê ma u zonê ma sero qesey kerdi vi:

M. K. : Ap Xıdır sifte to ra çiyê pers kerî, namê mîletê ma çiko, namê zonê ma çiko, na Kirmanc çiko? Tu rêê mı rê qesey kerdo, hama wazen ke nika tı mı rê oncia qesey bikerê.

A. X. : Nika namê mîletê ma Aleviyo, namê ma Aleviyo. Nika Alevênia ma ça biye Kirmance? Sa İsmail ve Yavuzi ra koti herv... Alevi axme benê, nêzdiyê Kürdu de manenê, işte u sevev ra Alevi nêtořenê ke vazê ez Aleviune. A roze ra ve na roza ewroene, yanê hondê ke yono ra mı viri, ma ke şiyêna Xarpêt, ma nêtofêne ke vazime 'ma Dêrsim rayme'; uza haqaret kerdêne...

M. K. : Ho ra nêvatêne ma kamime, se vatêne?

A. X. : Vatêne "Ma Kirmancime."

M. K. : Kirmanc namê kamio?

A. X. : Kirmanc namê Kuruno. Ma Kirmanc nime, zu namê ma esto ma Alevime. Çi esto ke haniyo vanê ke "Kürt Alevisi, Türk Alevisi" u çiko zonena? İ Aleviyê maê ke peîrê, wertê dine de mendê, kulturê dine gureto, hama tipia vanê "Ma Alevime". İşte Türk Alevisi, Kürt Alevisi iyê...

Çıturi ke cor noşiyoy, hem Pir Sultanu ra Pir Memed, hem ki Birmu ra Ap Xıdır Kurdu ra Kirmanc vanê. Mîletê ma ra zofetenu ra gore ki namê zonê ma Kirmanci niyo, Zazaki/Dımilkiyo (Niade nostê mı "Pil u kamilunê ma ra gore namê zon u mîletê ma." www.zazaki.de). Kirmanc ve Saşesuria (Kızılbaş) çeketê ma niyê, çeketê sariê. M. Gülmez ve tızkerdoxunê ho ra, ho rê çeketunê sari kenê pay.

M. G. verva nostê Dr. Z. Selcani de (niade: Qeseykerdena sewa Zaza TV, Duisburg, 30ê Marte 2008 www.zazaki.de) **vano:**

Çı beno, bivo Heq cıra rajivo, Heyderê ma emser şiyoy welat, Nazıka (niajniya) xora pers kerdo. Aê vato ke ma 'Zazayme. Dozê niajniya Heyderi ilımdarê ma Zilfi Selcani re biyo roşti.

Zuyo ke na noste biwano, vano "Raştia, dêmake Zilfi qe keşi de qesey nêkerdo, tek zu niazniya Heyderi heni vato, cokaro zonê ma ra Zazaki vano." Hama raştıye heni niya. U noste mı ki wend. Zilfi vano "Mı ke kitavê grameri vet, mı xeyle tenu ra pers kerd: namê zonê ma çiko? Taine ke vake 'Kirmanckiyo...' sarê maê Zara, yê Vartoy u Xınışi vatêne 'Zazakiyo', Cokaro na namo 'Kirmanc' toa araze niyo. Dıma ki vato "Zu olvozê de ma ki Erzingan u Dêrsim de xeyle tenu de qesey kerdo, inu ki vato 'Kirmancki, ma zonê Quru rê vame, namê zonê ma Zazakiyo." Tavi lewê na qesu de, u qesê Heyder Cansay ki misal do. Hama M. Gülmezi u zu qese werte ra onto we, dêma ke amo ro hesav, gureto ho rê pê ho heq vezeno. Zuyo ke u nostê M. G.y ve nostê Zilfiya biyaro têlewe, raste ki xeleto ki vineno.

Dr. Z. Selcani zê qeseykerdena pilun u kamilunê ma nosto, zê M. G.y u tızkerdoxunê dey imıs nêkerdo:

(...)

M. G. nia devam keno:

*Ma Kırmancı, Kırmancıye, Dêrsim se keme?
Înu pêrunê tometê (yasax) kerê (Emrê tekçi niyaro)*

Eke aqlê M. Gülmezi ser nêsono, cı ra vazine: qe toa ki mekeroy. Dêrsim heni vındero, çike namê zu mıntıqao. Kırmancı, Kırmancıye ki etnisita tarif nêkenê, na qesê nianeni Kurdu de ki vazinê. Ma de na namey Elevêni ra gore heni vaziyê, hama xelet vaziyê. Çike teyna taê Kırmancı nê, taê Tırki ki Eleviyê. Hora nıka dire mordemê minê ke Mamekiye de sonê "cemevi" ho Tırk qewıl kenê. Vanê "Ma Tırkime, çike Tırki Eleviyê." Eke vırendıye mecêriyo, nafa ki her kes ho Tırk saê keno.

Gundo vırên de her çi eve din tarif biyêne. Ma de ki miletê ma ruvalê Elevêni ra ho u Kurdê Elevi zu milet saê kerdo, Kurdê Suni ki Qur name kerdê. Cumhuriyet ke ilan biyo, binê namê Elevêni u Bektaşêni de Kemalistu eve destê Seydun u Pilvancıku (Seydu hem pir, hem ki musırê Qurêsunê) düyê Tırki dê axme kerdene ke, naynu hezber kerê (Niade nostê mı: Kitavê düyünê Tırki, Munzur Haber). Eve u tore piru düyê Zazaki caverdê, eve Tırki düyey dê tolvunê ho.

M. G. eke wazeno, i namu (Kırmancı, Kırmancıye, Dêrsim) oncia wedaro (vazo). Hama eke Tırku de, ya ki Kurdu de qesey kerd, mevazo, çike u waxt ey Kurd sae (say) kenê.

Naê bini zovına tarif kenê, hama kamilunê ma ra gore, şındorê Dêrsımı hata ve Halborıyo. Halborıye ra nat Dêrsımo, Halborıye ra dot ki Şıxseno. Nat-dot Şıxsen u Dêrsim, cêr-cor ki uwa Pêre ra bize hata ve uwa Erzingani, se ra newa u pöncê ho (%95) Zazaki qesey keno.

M. G. "Emirê tekçiu niaro" vano. Dêmake vano "Zazaki, Kurdki, Tırki zumını ra ciyarti mekerê, tek zu zon qesey mekerê, hiremine pia qesey bikerê." Na zonê mao ke dosege merdene dero, zonê M. G.yo ki. Yanê M. G. na mane de vano: "Bê Tırki u bê Kurdki Zazaki mudafa mekerê." Çıturi beno ke zerê M. G.y Tırki u Kurdki rê hondê zon dano? Ni zoni zonê resmıyê, zonê dewletê, zê zonê ma dosege merdene de niyê! Kurdi ve Tırkuna ke doşti vê, gereke vazê "Zazaki dosege merdene dero, cı rê yardım kerime." Ma ça sım, isono ke wazeno Zazaki merdene ra bıxesno, ey ra tekçi vanê? Tekçi kami ra vazino? İyê ke asimilasyonciyê ine ra tekçi vazino. İyê ke zon u kulturê miletê binedeşti xelesnenê, sero gurinê ine ra tekçi vazino!? İta ra beli beno ke M. Gülmez ve tızkerdoxunê ho ra ho sas kerdo, her qese têwerte ra qesey kenê. Kar u emegê Dr. Zilfi Selcani meyda dero. Sıma ke besekenê hondê emeg anê meyda, hona heqa dey de qesey bikerê. Dr. Zilfi Selcan alimê miletê mao, zon u kulturê ma dina de da nas kerdene, kerd universtu. Heqa sıma çına ke, verva dey nia pıropaxanda dısmenêni bikerê. Kar u gurê Dr. Z. Selcani ke sıma rê wes nino, dêma ke sıma ki hetê asimilasyonciu derê, kamiya miletê ho inkar kenê.

M. G. nia devam keno:

*Tariq de, xarta de „erfe u san“ de „Efsane“ de caê esto? Na Zazaistan.
Zilfi vano çino hama, rozê bêro ke ma Zazaistan pêda keme, hukmatê xo name ro.*

M. G. ça na qeşi rê hondê sas biyo? Cı rê tenêna araze kerine: tarix de *Deutschland* ki çineviyo, hama nika esto. M. G. nika hao uza ho rê gurino. Tarix de *Kürdistan* ki çine viyo, hama guriay ard meyda. Tarix de *Türkiye Cumhuriyeti* ki çine vi, hama guriay ard meyda. *Zazaistan* ki niaro: Miletê Zazay ke guria, rozê yeno meyda.

M. G. vano:

Temelê zu welati, tek zon, tek kamiye, tek itiqati sero ke, kerd ra rast, bêçare sono kemalizm, hitlerizm u zovina idolojiye qetliami. Dina de zu dewleta miliye çina ke miletê bini qirr nêkerdê. Terimê dewleta mili terimê qetliyê. (Ulus Devlet saplantısı nice katliamlara yol açmıştır) Çek u Slovak ura qeri dina de bêqetil zu dewleta miliye çina.

M. G. ve tızkerdoxunê ho ra çiyoy rast kenê dêlmast. İta ki çiyoy rast kenê dêlmast. Miletê ma hata nika binê zulimi de viyo. Tirk ve Kuri ra wazenê ke ma asimile kerê, zonê ma vindi kerê. Miletê ma mileto de binedesto, binê zulimi dero. Ma toa şime zonê Tirkun u Kuru yasax kerdo ke, toa hepışxanê ma estê, eke sima ma benê Kemalizm u Hitlerizmi ra gire danê. Sima ve inkarcênia ho, ma benê finê ra Kemalizmi, asimile kenê, kenê vindi. Maê ho, serbestiya miletê ho, serbestiya zon u kulturê ho wazeme, mudafa keme, zê sima inkar nêkeme, xızmekarê sari nêbeme.

M. G. dima nia vano:

Qesunê ilimdarê maê gırşi Zilfi Selcani taine neqıl keri ala se vano?

- 1. Namê Kırmanci marê bi saredez.*
- 2. Hermeni, Sari Saltıĝ, Kur, Kırdas vano welatê ma Dêrsimo, Miletê ma Zazai se keno?*
- 3. Dêrsim de % 95 Zazaki qesey kenê.*
- 4. Hamilka amê Kuri bedeva bi wairê Dewlete.*
- 5. Federasyonê Dêrsimi qarşuyê Zaza tv de vejino.*
- 6. Federasyonê Dêrsimi PKK u Partizani dest dero.*
- 7. Mordemê maê hewli aktif nêbi, meyda tol mend.*
- 8. Zazaistan nika çino hama rozê beno.*

M. G. na qesu dima vano:

*Pilunê ma vatenê ke, her qeso terre-turre ke, esnenê cuav cimedê. Na qesey thomora Dêrsimi ra gore terre-turrê hama, Kamiya zu Welati sero saskerdenerê xızmete kenê.
O riwal ra gore cuav dan.*

Zuyo ke nostê M. Gülmezi bıwano, vineno kam kamiya miletê ma sero isoni dano sas kerdene. En qesê te-re-turey qesê M. G.y u yê tızkerdoxunê deyê. Çike bingeyiya ho çina, teyna wasto ke, çamuri bierzo Dr. Zilfi Selcani, şaxsê dey de kamiya miletê mawa miliye inkar kero.

M. G. verva qesê 1. vano:

1. Dêrsimde eke zon u cısnı ra gore weçintene arde meyda, pêro çinıtı we eştı teyna zu cısn u zu miletirê mal saêkerd se beno zonenê? Siyasetê kemalizmi ra, siyasetê Hitleri ra ferq nêmaneno. Siyasetê Kurdu ke, pêro zoni Kurdki re lehçe saêkerdi ça marê zor yeno? Ma zoneme ke, no fikir welatê Kurdistanı de, Welatê Dêrsimi de, birai birai re, cirani cirani re keno dismen. Goni risneno.

Namê Kirmanci ma rê çituri bi sarêdez, sifte ey vazine: Cêncunê ma Kurdu rê vatêne "Î ki Kirmanciê, ma ki. Na Zaza çiko?" şî seveta Kirmancu (Kurdu) sarê ho da. Nêzona ke ma ve Kurdu ra nê, ma ve Zazaunê cêri ra zu mîletime, zu koke ra ameyme. Çike heni zonêne ke, zonê ma ve zonê Zazaunê cêri ra nê, zonê ma ve zonê Kurdu ra zûyo. Namey têwête ra vi, namê ma araze nêvi. Na ruval ra cêncunê ma ho sas kerdî vi. Peyniye de se kerd? Kurdu gonîa cêncunê ma seîa pê piropaxanda ho kerde, pöştia ho kerde qewine. Cêncunê ma hem sarê ho da, hem ki mîletê ma destetol verda.

Welatê Tırku ki beliyo, yê Kurdu ki beliyo, yê Zazau ki beliyo. Dirê aşîrê Kurdunê ke waxt de amê wertê ma, ma i inkar nêkerdê. Hama seveta dinu welatê ho ra ki nêvêreme. Ma, Tırkiya rê demokrasiye, mîletê Zazay rê serbestiye wazeme. Demokrasiye de her mîlet eve namê ho beliyo. Ma ke mîletê Zazay rê, zon u kulturê Zazay rê serbestiye waste, M. G. ve tızkerdoxunê ho ra ça hundê qarînê? Mordem sas beno! Dêma ke ni serbestiya mîletê ho rê, serbestiya zon u kulturê ho rê qail nêbenê. Eve ho şiyê biyê xızmekarê sari, wazenê ke mîletê ma ki berê bînê bandira sari kerê.

M. G. ve tızkerdoxunê ho ra ke hondê pêtê; ça nêsonê verva asimilasyonê Tırkun u Kuru nêvezînê! Hama heni nêkenê, kar u gurê ho caverdo, verva zonaaxun u alimê mîletê Zazay vezînê.

Ma zovîna zonû lehçê zonê ho saê nêkeme. Kurdu ke heni saê kerd ki, tavi ke verva cî vezîme, çike na inkarcênîa. Inkarcênî zovîna toao, zonê ho mudafakerdene zovîna çîyo.

Çituri beno ke, ma ke zê her mîleti, mîletê ho, zonê ho name kerd, beme dismenê sari? Sari ke ho name kerd, ma toa inu rê dismenêni keme? Eke sar ruvalê namê ma ra, ma rê dismenêni keno, nu suzê dinuno, yê ma niyo. Mîletê medenî ruvalê namê sari ra, ruvalê welatê sari ra dismenêni nêkenê. Mîletê medenî welatê sari u namê sari de hurmetkarê. Riyê na dîna de her mîlet eve namê ho, her welat ki eve namê i mîleti name beno. Ça hondê qarînê?

M. G. devam keno:

2. Zu welat de kamiji zon çîqa qesekerdoğê xo estê? Na fikir ra, era raê kotene xitam restene, ayvo de girano, mordemo ilimdan gere vazo ke, kamiji zon çîqaşiro muhim niyo. Ma ewladê na welatime, zon u zogonunê xorê, itîqat u kulturê qomê xorê bêferq wayîr vejîme, bostanê xode her vilike rasmemera.

Çîqaşî tamaseo ke, zonê Kurdun u zonê Tırku zonê dewletê, zonê resmiyê, hem ki televizyonu de yeno ra zon ke; yê Tırku hondê qeseykerdoxê ho estê, yê Kurdu ki nêzon hondê qeseykerdoxê ho estê, hama qalê Zazau nêbeno. Ma ke vake yê zonê ma ki hondê qeseykerdoxê ho estê' nu M. G. u tızkerdoxunê dey rê ça hondê beno derdo gîra? Zazaki doseğê merdene dero, hem ki hetê Kurdun u Tırku ra yeno inkar kerdene. Eke pêtiê, ça na qesa ra hondê xuye kenê? Ça mudafa nêkenê, ça honde sermaenê? Dêma ke xızmekareni ra has kenê. Eve ho bînê emîrê sari de hondê biyê qîz, wazenê ke mîletê ho ki honde qîz kerê.

Dewletunê medenîu de zu zono ke tenge dero, seveta dey kunê masrafu zof gurînê ke merdene ra bixelesnê. Yanê zono ke doseğê merdene dero, wertê dey u wertê zonunê resmiu de ferq esto. Gîraniye, zono ke tenge dero, ey seroa. Heto zu ra Zonê ma Zazaki sero hondê neqênî esta, çîqa qeseykerdoxê ho estê, inkar benê, eve na tore ma inkar beme, heto bin ra ki M. G. vano "çîqaşî qeseykerdoxê ho benê bivê, ayvo çîyo henê mevazê." U waxt zonê huyo ke doseğê merdene dero, ey çituri xelesneno? Raa bine, yê her zoni çîqaşî qeseykerdoxê ho estê, hetê îstatîstîki ra tavi ke muhîmo.

Sîma dî? Dêrsîm Merkezê Zazauno; M. G. ve tızkerdoxunê ho ra asimilasyonciunê Sarî Saltîxi ve yê Kuru ra baxçê Dêrsîmî de zê vilike vînenê, wairê Dêrsîmî saê kenê, mîletê maê Zazay ki inkar kenê.

M. G. nia devam keno:

3. ... Zilfi vano ke, % 95 Zazaki qesey beno. Na tespit bê xelege zuro. Hem zuro hemiki, ayvo. Pêrtage, Mazger, hama hama pêro Kirdaskiyo. Çemisgezeye de taê dewu de qesey beno. Xozat de taê dewu de qesey beno. Taê dewunê Mamekiye de qesey beno. Ma vame ke Dêrsim Şevaz ra ve Erzurum, Gümüşxane ra ve Diyarbekır gırso. Zilfi key analizê civari kerdo ke, % 95 vano. Ma Tirk ki vanê „Adriatikten Çin Settine kadar Türk dünyasıdır” Na % 95 haêke vanê (Türkiyenin % 99,9 Türk ve Müslümandır) fikirê yinura bêferqo.

M. Gülmezi ke analiz kerdo ke Zazaki % 95 qesey nêbeno, gurenaisê ho vezo meyda. Ala raştia i dirê dewê ke mordê, se ra çond kenê?

M. G. miletê maê Dêrsimio ke Zazaki qesey keno inu % 95 nê, daina senkêk vineno. Çike ey hao hama hama pêro qezê Mamekiy u taê dewê Mamekiye kerdê Kirdas. Dêma ke cokaro cor vato “ayvo, kamızı zon çıqa qesey beno bivo, mevazê” heni vo ke Zazaki ret inkar vo, sar vazo ke, i lopê Zazaê, milet bile saê nêbenê.

Î misalê Tirkunê ke cor dê, i ki imis nêbiyê, qesê Tırku zuro. Qeso ke Dr. Zilfi Selcani vato ki qesê vera çımuno. Dokimentasyonê ho pêro giramer dero, uyo ke merax keno, şikino bıwano, her qesa ho ve ispota, meyda dera. Ey her çi eve kıtavê ho ispot kerdo. Ma ispotê to u tızkerdoxunê to kuyo? İyê ke rast merax kenê, gramerê zonê Zazaki wanenê, eve ho ginenê po ke, riyê kami şiao, riyê kami sipêo?

Dima nia devam keno:

4. Hemilka amê Iraq hama, Kurdu bêdewa Dewlete nêgurete. Se serre ra jedero ke Kurdi dewlete ronaêne re gurinê.

Hemilka ke nêviyêne, Kurdu se seê nê, dı sey seê ke dewlete ronaene rê biguriyêne oncia besenêkerdêne dewlete ronê. Sadami, nika kam çı zoneno hona çond reê qaz estêne cı, qır kerdêne. Her kerê dina ki indi heşiyô pê ke, Amerika şiya uza Kurdu rê dewlete na ro. Nu ça M. G.y rê biyo derd? Uza Kurdi kerdê wairê dewlete. M. G. kamo ke, sono Kurdu rê evkatêni keno? Mordem sas beno.

M. G. devam keno nia vano:

5. FDG dustê Zaza TV de niyo. Khamke nêwazeno Zazai TV ronê ey de tomora Dêrsimi, tomara Kirmanc çina. Kam ke ilava erzeno FDG ser o ki zurekero, ilavakero. Zazay ustê ra komel ne ro, federasyon no ro, TV no ro, qazantay vetê ma dest gureto. Simaê ke ortu de feteline çae nêsonê Palu, Siverege, Çermug, sima şiyê uzau ma destê sima gureto.

Mı ve ho Mamekiye de M. G. u Yaşar Kayay de na meselu sero tenê pia qesey kerdo, mı ve na gosunê ho hesna ke mesela Zazay çituri vinenê, çituri cı ra xuye kenê: lewê dinu de fekê mı ra ke qeso Zaza, Zazaki vezino, wele de ho sarı serde erzenê. Vanê “Yamu yamu, reyna fekê to ra na qesey meveziyê!” eve ho tavi ke verva miletı bınê qesu ra nêvezinê, nia miletı xapnenê.

M. G. devam de nia vano:

Zazay ke çı wazenê? Xorê çı laaq vinenê? Karê yinuno heqa yinuna. Gereke qarsê kamiya zovina keşi mevê, Ma tua vame sarê Paloi, sarê Sêvregi, Zaza niyê. Nêvame. Kês ki nêşkino marê vazê sima Kirmanci niyê, welatê sima Zazaistano.

M. G. Zazaunê Dêrsimi Kirmanc, yê cêri ki Zaza saê keno, eke vazê niadê ma zovina zu miletıme, Zazay zovina zu miletıê. Eve na tore zu miletı keno dı letey, leto zu inkar keno. Karo ke 1925 de eve emirê dewlete çê Hüseyin Doğani kerdo, u kar ewro M. G.y ve tızkerdoxunê ho ra gureto ho ser.

M. G. devam keno:

6. Haêke FDG de idare derê, ma zerê qafika yinu de çî esto çî çîno eve foll dozkerdene sero nêgurime. Areze vaji ke, ma newazeme ke kes FDG meydanê PKK u Partizani kero. ... Ma ke çikime ma tuzuga ho de zelal nusno. Zamet bikerê, biwanê, tua vanê ki naê serro vacê.

Aê ke FDG de idare derê, eke mîletê ma (mîletê Zazay) inkar kenê, nae rê dewrêşênî lozim niya, her çî eskerao verê çîmu dero. PKK u Partizan ki zê sima Dêrsımcıu kamiya mîletê ma inkar kenê. Ferqê sima; namê sima ro zumını nêşiyê. Sima namê ho vurno, hama inkarcênî de sima züyê. Zomonê Mamekiye de, Partizanci u aê binu (Tikko miko, TKP/ML uab.) eve zonê Tırku propaxanda kerdêne vatêne "Bu Zazaca nerden çikti yau, biz devrimciyiz, milliyetçi değıliz (Yau na Zazaki koti ra veziya, ma devrimcime, mîletçi nime)" eve na tore mîletê ho inkar kerdêne. "mîletê ho" van, çike ni ve ho ki Zazay vi.

M. G.y ve onbaşunê ho ra niado ke, eve zovina namu (PKK, TIKKO miko u aê bini) toa desta nino, nafa ki bine namê Dersimi u Elevênî de inkarcênîa mîletê ma rê devam kenê. Hata vizêri perey vatêne "Biz enternasyonalistiz" kamiya mîletê ho inkar kerdêne, vatêne "Biz milliyetçi değıliz." Ewru ki enternasyonalistênî indi pere nêkena, na rae ki vanê: biz "Dersim milletiyiz" bine na qesey de kamiya mîletê ho imkar kenê, çî ferqê ho esto. Çike 'mîletê Dersimi' imis kerdo, mîleto de niane çîno. Dêrsim de yê her mîleti namê ho esto.

Seveta "tuzuga" dine ki: cokaro vanê "Zü vato hes nao, zü vato rêçe nawa."

M. G. nia devam keno:

7. Mordemunê hewlu ra zuki Zilfiyo. Zamet kero bêro FDG de biguriyo. O waxt ferqê emeğê gurênaêne u ferqê qesê niajniya Heyderi çiko, vineno...

Dr. Zilfi Selcani kitavê gramerê Zazaki veto. İspot kerdo ke Zazaki ho sero zu zono, Avrupa de kerdo universtu. Uyo ke ey rınd nas keno, zoneno ke heroz ilmê Zazay sero gurino. U ça karê huyê ilimi caverdo, biêro dernegu de biguriyo!? Her kes vazifê ho bikero. Na qesa M. G. u tızkerdoxunê dey bêar u bêedev u bêhurmeta. Biyo na fênde: "Koş usto ra, rae ro weşi salix dano."

M. G. vano:

8. ... "Kaleka dengizê sipêy de. Dengizê ege u dengizê şiyai de, her caê Turkia de, zofe mazuri vanê ma Dêrsimi ra ayme. Balkanu de, Suria de, Hata ve welatê Arnavutu de u zovina zof Welatu de mîlet esto ke vanê cısnê ma Dêrsim rao."

Na qesey rasta zura? İspotê ho çîno. Pêro qal qıro, de vazime ke henio, ma se biyo? Na qesunê M. G.y ra gore; zu ke vazo "Çiyê de mı esto na dar u dina vineno, verê çîmunê ho nêvineno. Sima ke zona çiko?" isu şikino vazo "M. Gülmezo." Çike M. G. sarê Dêrsimio ke zovina welatu dero, inu vineno, hama verê çîmunê ho de Dêrsimuzunê Qereqoçani u yê Şiverege nêvineno. Dêma ke Demenizê Qereqoçani u Şixhesenunê Şiverege Sunênî qewıl kerda, cokaro çîmunê M. Gülmezi de nêawsenê (nêosenê).

Dima vato:

Dêrsim Welato, welatê Kirmancuno. Sa Hatayi serva a Welat diyaarê Jiaru hata ve Erzinga ame. Seyd Rizay serva welatê xo Dêrsim sareberz şî darê.

M. G.y zomonê Kurdistani rê Kirmanciye vatêne, nıka ki usto ra zovina sanıku qesey keno. Binê namê Dersimcênî de sanıka inkarcênî qesey keno. Ala rê biwanime M. G.y 13 serî ra avê se vato:

"Marte nême biye. Xozat ra êlçiyê veziya ame ke mektuva Hesên Xeyri teyra. ... Hesên Xeyri mektuve de vano ke: 'Şêx Saidi ve sarê dormi ra sare dardo we, Xarpêt gureto. Do het de ki qeweta Şêx Saidi şiya Diyarbekiri ser. Ma ita hetê Şêx Saidi derime, piarime. Hondê ke bese kenê rew ra, wertê sima de koti ke merkezê hokmati estê dest ro sernê bijêrê.'" "... Sey Rızay vake ke: '...Şêx Saidi Xarpêt gureto. Qeweta xo şiya Diyarbekiri ser, nêjdi Diyarbekir ki cênê. Ezu son ma erzeme Xozati ser, Xozat cême. Tı ki Kalû, Keçelû, Boliyû, zovi ke kami bese kena top ke berze Erzingani ser; qe ke nê Erzingan bixerceine ke, qewete nêşêro Şêx Saidi ser (Dêrsım ra ve dare etsene Seyit Rıza, 1996, pelge 158-159).

Naza de ki beliyo ke Sey Rızay zê M. Gülmezi, Zazaê cêri red nêkerdê, wasto ke qeweta ho zu kerê, pia binê zulimi ra veziyê.

Peyniye de nostê ho de vato:

Teverê Dêrsimi de cisno saresur (Qızılbaşı) koti ke temge kuyo venga a welat dano.

Qesa raste rê se vazine? Raştia ke waxt biyo ke, Qızılbaşı ruvalê politika ho ra, sata tenge de venga Dêrsimi do, xapitê, cı ra yardım wasto. Çituri ke sima cor wend, Kemalîstî ki eke kotê tenge, politika kerda, taê Bektaşî (Kızılbaşî) rusnê Dêrsım, eve vasita inu cı ra yardım wasto. 1914 de hukmatê ittihatçı (Enver Paşa) pilê Bektaşî Cemalettin Çelebi Efendi rusno; 1925 de ki Mistefa Kemali Hüseyin Doğan (qalikê İzzettin Doğanî) rusno. Na mordemi amê binê namê doştêni de dismenênia ho kerda. Dostê miletê ma niyê. Zu milet ke kamiya huya miliye rê wair nêveziya, ret xapino, peyniye de kuno binê bandıra zovina miletu. Na dewr de ki dewlete mordemê ho kerdê tore tore teşkilatu. Bine namê devrimcêni de, sostalistêni de, Elevêni de ma rê 'dostêni' kenê. Vizêri ke eve Hüseyin Doğanî kerdêne, ewru ki eve tornê dey İzzettin Doğanî 'dostêni' kenê. Sima ki şiyê, zeleyê dimoçkê dine ra.

Ma dismenê miletu nime, politikawa ke ma u miletê ma rê dismenêni kena, kamiya ma inkar kena, ma verva a politikayme. Wazeme ke qeweta ma züye vo, zon u kulturê ho bixelesnime. Ez heni inam ken ke, M. G. ke, politikaciye ke kamiya miletê ma inkar kenê, binê teşirê dinu mekuyo, miletê ho rê faydê ho beno. M. Gülmezi ke qerarê ho eve ho nêda, binê emirê sari ra nêveziya, eve vatena tızkerdoxu guriya, kot ra vaê sari ver, va saneno cı hona nêçe cau ro beno.

Çituri ke na noste de ard ra zon, wendox ve ho ki gineno po ke, qesê M. G. u tızkerdoxunê dey qesê aqıl u fami niyê, qesê verê fekiê.

M. Gülmezi rê nae ki vazine:

Verê coy nostena zonê ho bımise, uza ra tepia ki gramê Dr. Z. Selcani biwane, hona biê verva cüamerdu qesey bike. Ma zoneme ke tızkerdoxê to bese nêkenê ke, eve zonê ma u piyê ho binosê, u vazife do tu. Hama eve zonê asimilasyonci, yanê eve Tırki, zê bilbılı wanenê. Tı ho ra yan de, i ke pêtiê, eve ho veziyê meyda qesey bikerê, eke bese kenê.

Tı hetê nostene ra hona zof xeta kena. Ez senik dirê misalu dan (wertê nostunê tuyê corênu ra çinen we), hem manê na qesu, hem ki nostena na qesu rınd bımise.

Tu nosto ke:

... eve fol dozkerdene sero ...

fol :

Ayvo ke ez araze kerine, wendoxi qusirê mı de niamedê. Fol seveta qatiru vazino. Qatire ve fol bena.

Qesê domonêni isoni vira nêsono: Rozê çarşi de (u waxt biney zê nikaeni silxet nêvi), hermetê verê panga ra vêrdêne ra, züye cı ra vake 'Teyze gel falina bakayım.' Hermeta ke vêrdêne ra, Tırki nêzonêne, mordemê uza ra vake 'Niaznı biê na hermete folê to de niado.' Ae ki dota vake 'Nêro ma se biyo folê moa to de niado, folê waa to de niado!' Nıka şiya ser 'fol' çiki rê vanê?

Tu nosto ke:

Zazay ustê ra komel ne ro, federasyon no ro, TV no ro, qazantay vetê ma dest gureto.
Tu ke zonê ho raştia rındek qesey bıkerdêne, nia vatêne:

Zazay ustê ra komeli nê ro, federasyon no ro, TV no ro, qazantey vetê, ma kotime virendiye çiko?

"... ma *dest gureto*." Ța de qesa xeleta.

"dest guretene" yeno manê "dest cı daene". Çêneke ke lazeki ra has kerd, pê destê lazeki cêna.
Misal: Çêneke destê lazeki guret.

qesê to:

... *eve zurr u pola* ...

rasta ho:

... zur u pola ...

Araze kerine: Kitavê C. M. Jacobsoni ra gore (Niade, Zazaca Okuma-Yazma El Kitabı, düzeltilmiş 2. baskı: İstanbul, Şubat 1999, s. 37)
rr : ... ağızda yuvarlanarak sert söylenir.

Na qeyde ra gore :

Zazaki:

zur

zurr

sero

serro

(U zu serro ke nêweso.)

sar

(sarê Paloy)

sarre

sarreberz

Tırki:

yalan

şaşı

üzerine

bir yıldır

(O bir yıldır hasta.)

bir yerin sakinleri

(Palolular)

baş, kafa

başı dik

Tu ne qeydê grameri, ne ki formê Jacobsoni bingê guretê. Tewsançi nosto. Zuyo ke Zazaki de wendisê ho zof rınd nêvo, nostê to ke bıwano, ho sas keno. Tu "r" ve "rr"y ra kerdê têwerte ra. Tu qeyde meyde saê nêkerdo. Misali:

Nostê to:

(formunê Jacobsoni ra gore¹)

... *vanê ki naê serro vacê.*

... *tua vame sarê Paloj, ...*

... *sarreberz şî darê.*

... *qewğa u sarre wedardene.*

... *cüav cimedê.*

rasta ho:

... vanê ki naê sero vacê.

... thua vame sarê Paloy, ...

... sarreberz şî dare.

... qewğa u sarre wedardene.

... cüav cı medê.

Na qesunê cêrenu de "serro" ve "sero" zu mane derê, hama eve zovina herfu noşiyê. Yanê tu eve qeyde nênostê, nu ki isoni dano sas kerdene:

... *vanê ki naê serro vacê.*

... *tek itiqati sero ke, ...*

¹ Redaksiyonê Warey alfabê C. M. Jacobsoni gureto, eve xeletiyê vurno, ho rê henî kerdê temel. (niade, Ware, Amor 10, pelge 29, Zonê Zazaki de Xetê Nostene, Dr. Z. Selcan)

Tu nosto ke:

"... ra gore terre-turrê hama, ..."

Zazaki de "terre-turre" nê, "tavature" esto. Manê ho "tamaşêni" ra nêzdiya.

Zü ke qesey kerd, qesunê ho ke pê zümîni nêguret, vanê "U tavature qesey keno."

(rr = ř)

Tu na qesunê cêrenu de "Aspirati" ve "Ejektiv"u ra, ge rast, ge dêlmast nostê. Yanê kerdê têwerte ra.

gesê to:

(formunê Jacobsoni ra gore)

*Khamke nêwazeno ...
... tomara Kîrmanc çina.
... thomora Dêsimi ra gore ...
... tua vanê ki ...*

rasta ho:

Kam ke nêwazeno ...
... thomora Kîrmanci çina.
(rast noşiyoy)
... thua vanê ki ...

"Ejektivi" eve nostisê fonetiki (IPA) naê:

(p', t', k' ...)

"i"o ke peyniya qeşi de eve qewete veng nêvezeno, tene sist vezîno, gunê binoşiyoy.

Misali:

gesê to:

... veng a welat dano.
... vanê, Namê Welat Dêsim niyo ...

rasta ho:

... veng a welati dano.
... vanê, namê welati Dêsim niyo ...

Tavature nostene nêbena, gramerê Dr. Z. Selcani ke to rê giran yeno, kitavê C. M. Jacobsoni bîwane. U ve teferuat niyo, kitavê deştio, hem ki herfê Tîrki bînge cêriyê seveta tu daina reto, zêde waxtê to ki nêcêno, en zêde zerê ponc saati de rastnostene mîsena. U waxt zu ke nostunê to bîwano, zof sas nêbeno.

Mamekiye, 08.09.2009